

La Festa de la Sal a l'Escala

crònica

Un dels reptes dels arxivers del futur és el d'apropar els arxius a la societat. Com a dipositaris de la memòria històrica, els arxius municipals de comunitats petites o mitjanes han esdevingut motors de difusió cultural, sobretot en els últims anys en què hi ha una demanda creixent de recuperació de la microhistòria o història local. Amb l'increment notable de fons fotogràfics que han ingressat en els arxius, la col·laboració de persones grans per a documentar la memòria gràfica del nostre segle es fa del tot imprescindible. És en aquest estat de coses i després de la recuperació, l'any 1990, del fons fotogràfic de Josep Esquirol (1874-1931) i, recentment, el de Joan Lassús (1901-1996) i, sobretot, la pacient recuperació de la memòria oral i escrita i la seva edició en els *Fulls d'Història Local* (enguany arriben al número 64), que s'ha d'emmarcar l'organització de festes històriques per part d'un arxiu, evidentment, sempre comptant amb la col·laboració de les entitats locals. És com si l'arxiu, després de rebre la memòria dels avantpassats, la retorna a la societat, protagonitzada pels seus descendents. S'ha de tenir en compte també que l'Escala forma part dels pobles turístics de la costa que han vist malmenat el seu patrimoni històric d'una manera sobtada. Com més un poble perd les seves arrels, més hi ha una demanda urgent de preservar-les i, per altra banda, s'ha de tenir en compte que són un atractiu per al turisme cultural.

Dins del cicle de 4 festes històriques organitzades per l'Arxiu Municipal de l'Escala que es va iniciar l'any 1995 amb la Festa de la Llum (Centenari de l'Enllumenat Elèctric), va seguir l'any 1996 amb la Festa de l'Aigua (II Centenari de la construcció de la font i el safareig

El so de corn marí avisa que la goleta entra a port.

MICHAEL LAVADO - AME

L'Alfolí de la Sal.

JOSEP M. OLIVERAS - AME

públic) i acabarà l'any que ve, si és possible, amb la celebració de la Festa del Foc (IV Centenari de la construcció de la torre de Montgó –antiga torre de foc i de defensa contra la pirateria–, la d'aquest any, que es va titular Festa de la Sal per commemorar el tercer centenari de l'Alfolí, era la de més envergadura pel nombre de participants (prop de 300) i també la més entranyable per als escalencs pel fet que representava els seus orígens mariners i pescadors.

El marc

No es podia triar un marc més excepcional que l'antic port, actual platja de bany al centre del nucli antic que disfruta de la vista de les ruïnes d'Empúries i

El barriler

1697. Destinat a duana marítima i a magatzem de sal de l'antic port de cabotatge de l'Escala. Va ser la seu de la societat de socors mutus *La Pescadora* i també del Pòsit de Pescadors. Posteriorment els baixos es varen llogar per a indústries relacionades amb la pesca i la salaó: boters, barrilers, salaó d'anxoves i magatzem de sal. L'edifici consta de tres crugies perpendiculars a la façana. Les plantes baixes, cobertes amb voltes de canó i empostissats, bigues de fusta i revoltons a les

Desmallant sardina

de la serra de l'Albera i la badia de Roses. Si amb la inauguració de l'enllumenat elèctric es va recrear el sentiment dels escalencs davant l'arribada d'un dels símbols del progrés i amb la festa de l'Aigua es va representar una escena quotidiana a l'antic safareig, per a commemorar el tercer centenari de l'Alfolí de la sal es va optar per fer una exhibició d'arts i oficis tradicionals de pesca a l'antic port de l'Escala amb un descarregament de sal inclòs i el seu transport fins a l'Alfolí.

Les esganyadores d'anxova

altres plantes. La coberta, a dues vessants és de teula i la totalitat de l'edifici és de pedra emmorterada amb pedra escairada als llindars i cantoneres als murs. Després de les etapes d'ampliació l'ocupació de la planta afecta uns 652 metres quadrats inclosos els patis, un dels quals consta d'un porxo amb tres arcades. La reforma i ennobliment de la façana es pot veure en el tractament unitari de les portes, finestres, arcs interiors i exteriors, arcades foranes, etc., que adopten un llenguatge amb constants d'influència renaixentista. De la dimensió de les crugies i elements

Tirant el rall

arquitectònics es dedueix la importància de l'edifici, notable si tenim en compte que cap a final del segle XVII el poble de l'Escala constava tan sols de divuit cases i 132 habitants en el conjunt del terme. L'impuls econòmic generat pel fet de posseir duana marítima i alfolí faran créixer espectacularment la població de l'Escala durant el segle XVIII passant de 390 habitants el 1716, a 1.383 l'any 1787; multiplicant gairebé per quatre la seva població. L'Escala passa de ser un petit barri de pescadors depenent d'Empúries a tenir església pròpia l'any 1680 i a capital del terme municipal l'any 1766. Sens dubte l'Alfolí hi juga un paper importantíssim en aquest procés pel fet que les seves funcions ens indiquen que va allotjar les indústries que varen impulsar el creixement econòmic i demogràfic del petit barri de pescadors que era l'Escala fins a convertir-lo en vila.

La festa

L'estrella de la festa va ser el vaixell de vela Sadko, rèplica perfecta d'una goleta del segle XVIII que va venir expressament de Palma de Mallorca, on fa excursions a l'estiu, i va ser patrocinada per *Unión Sal, sal de Torrevieja*. El record de les salines de Torrevella encara és

L'Alfolí de la Sal

La part més primitiva de l'edifici data del segle XVI i és sotmès a successives ampliacions fins que acaba la seva construcció el segle XVII, tal com consta a la llinda la data

present en la memòria dels escalencs més grans, ja que d'allà provenia la sal que encara es descarregava a principi de segle a l'antic port i la sal que fan servir els anxovers actualment. També va ser crucial la col·laboració dels *amics de la vela llatina* que varen participar amb més de trenta

La goleta Sadko.

l'arribada de les barques de vela llatina amb les veles il·luminades, de nit i amb la platja completament a les fosques.

futur museu de l'Escala. S'han creat els fonaments i hi ha ganes de repetir una festa que, sense desmerèixer les fires comercials d'inspiració històrica tan de moda últimament, enfoca més la vessant en la recuperació i difusió de la història més propera. De moment l'any que ve s'ha de cloure el cicle amb la celebració del IV centenari de la torre de Montgó i, després, es pot plantejar la possibilitat d'instituir d'una manera permanent la Festa de la Sal, pel fet de ser la que més entronca amb el passat mariner i pescador de l'Escala i la que més ha destacat els seus oficis tradicionals. Es pot repetir cada dos o tres, o cinc anys i mantenir o, fins i tot, canviar-li el nom. Ja n'han sortit alguns: Festa de l'ESCALA, de la Pesca, de la Vela, Pescadora, Marinera, etc. El debat és obert. S'agraeixen totes les opinions.

Els bots van a carregar la sal a la goleta.

embarcacions vingudes d'arreu de Catalunya. I els tercers protagonistes eren la gent del poble, grans i petits, vestits com a principi de segle, seguint el model de les fotografies de Josep Esquirol. Alguns d'ells famílies de pescadors que varen representar els antics oficis relacionats amb la pesca: adobar xarxes, tirar el rall, sedassar peces de sardinal, enllestir palangres, fer nanses i jumbines, repassar bótes i barrils. L'espectacle va tenir moments d'emoció per als qui recordaven la vida marinera a l'antic port de l'Escala, i de gran plasticitat, sobretot quan els cinc bots de rem dels pescadors varen anar a carregar la sal a la goleta enmig del port, a la posta de sol i

I després...

La majoria d'estris antics de pesca que es varen exhibir, els pescadors els han donat per al

LURDES BOIX I LLONCH

Arribada de les barques de vela llatina amb les veles il·luminades

